

ВІДГУК

опонента доктора педагогічних наук, професора,
завідувача кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації
Хмельницького національного університету

БІДЮК НАТАЛІ МИХАЙЛІВНИ на дисертаційне дослідження
**ЛЮ ЇГЕ «Підготовка майбутніх учителів іноземної мови та літератури до
крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі»**,
представлене на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 Професійна освіта

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки

Актуальність проблеми дослідження Лю Їге зумовлена сучасними викликами глобалізованого суспільства, підвищеними вимогами до професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови та літератури. Специфіка професійної діяльності вчителя іноземної мови та літератури передбачає творче поєднання високого рівня володіння іноземною мовою з різними прагматичними інтенціями в іншомовній культурі. Головним завданням ЗВО є підготовка компетентного вчителя іноземної мови та літератури, який володіє фундаментальними теоретичними знаннями, практичними навичками з фаху, інтегрованими крос-культурними вміннями; готовий до реалізації елементів крос-культурної дидактики в мультикультурному освітньому просторі. Зміст професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов та літератури має забезпечувати інтеграцію фахових знань з методики викладання іноземної мови, практичного курсу іноземної мови, історії мови, лінгвокраїнознавства, зарубіжної літератури та інших варіативних освітніх компонентів, що сприятиме ефективному залученню майбутніх педагогів до самостійного розроблення індивідуальних моделей навчання іноземної мови з використанням елементів крос-культурної лінгводидактики. У зв'язку з цим, не викликає сумніву актуальність і доцільність виконаного дослідження.

Свідченням фундаментальності роботи є її зв'язок із тематичним планом наукових досліджень кафедри педагогіки «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (№ 0114U007157), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертації затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 3 від 31 жовтня 2019 року).

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Дисертанткою обґрунтовано методологічні та організаційно-педагогічні засади підготовки майбутніх учителів іноземної мови та

літератури до крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі.

Нові факти, одержані здобувачем.

У дисертаційній роботі Лю Їге *вперше*: теоретично обґрунтовано феномен «готовність майбутніх учителів іноземної мови та літератури до крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі» в єдності метакогнітивно-інформаційного, інтеракційно-професійного й етноментально-ідентифікаційного компонентів; *визначено та науково обґрунтовано* педагогічні умови підготовки майбутніх учителів іноземної мови та літератури до крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі (систематизація знань студентів щодо варіативних дидактичних опцій крос-культурного навчання й культурно-релевантних засобів навчання іноземної мови; концептуалізація етнокультурної світоглядної настанови майбутніх учителів іноземної мови та літератури; залучення майбутніх учителів іноземної мови та літератури до самостійного розроблення індивідуальних моделей навчання іноземної мови з використанням елементів крос-культурної дидактики); *розроблено модель* підготовки майбутніх учителів іноземної мови та літератури до кроскультурного навчання в мультикультурному освітньому просторі; *розроблено базу для оцінювання* рівнів готовності майбутніх учителів іноземної мови та літератури до крос-культурного навчання (схарактеризовано репродуктивно-стереотипний, дидактично-інтерпретаційний, продуктивно-креативний рівні; описано показники готовності: соціолінгвістичні (контекстні) й культурні (фонові знання), обізнаність із лінгвокультурними основами міжкультурної комунікації, культурний інтелект, крос-культурна компетентність, іншомовна комунікативна компетентність, дидактична компетентність, етнокультурна ідентичність, етнокультурний світогляд, етнічна толерантність); в контексті крос-культурної дидактики *конкретизовано* поняття: крос-культурне навчання, мультикультурний освітній простір.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Новизна і вірогідність обґрунтованих положень і висновків дисертації забезпечено використанням комплексу методів відповідно до мети та завдань дослідження; аналізом значного обсягу науково-педагогічних джерел, нормативно-правової бази та науково-методичного забезпечення професійної освіти, позитивними результатами впровадження матеріалів дисертації у роботу ЗВО України. Рівень апробації результатів дослідження є достатнім і підтверджується участю дисертантки у науково-практичних конференціях. Зміст роботи та аналіз основних положень дисертації підтверджує досягнення мети і вирішення завдань дослідження. Висновкам дисертації властива повнота та логічність викладу.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів

Наукові здобутки Лю Їге складають теоретичну і методичну базу для подальших досліджень проблем професійної педагогіки. Авторкою розроблено спецкурс «Основи підготовки майбутніх учителів іноземної мови та літератури до крос-культурного навчання» для студентів спеціальності 014

Середня освіта (Мова і літератури (Англійська). Дослідницькі результати можуть бути використані при вдосконаленні змісту дисциплін загальнопедагогічної й фахової підготовки майбутніх учителів іноземної мови та літератури, а саме: «Педагогіка», «Вступ до спеціальності», «Методика навчання іноземної мови», «Лінгвокраїнознавство». Авторкою розроблено методiku підготовки майбутніх учителів іноземної мови та літератури до крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі у закладах вищої педагогічної освіти (професійно-моделювальний, конструктивно-технологічний, креативно-розвивальний етапи) та методично-дидактичне забезпечення цього процесу.

Результати дослідження **впроваджено** у практику роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка про впровадження № 1764/30/1 від 28.09.2023 р.); Криворізького державного педагогічного університету (довідка про впровадження №08-369/3 від 29.09.2023 р.); Вінницького державного педагогічного університету (довідка про впровадження №06/20 від 26.09.2023р.

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Теоретичні і практичні положення можуть слугувати науковою основою у процесі модернізації системи професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови та літератури, для розроблення концептуальних та навчально-методичних засад із розвитку та удосконалення фахової іншомовної педагогічної освіти. Одержані практичні результати можуть бути використані науковцями, здобувачами, вчителями іноземних мов для проведення досліджень, а також у процесі професійної підготовки під час вивчення фахових дисциплін.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний текст дисертації становить 220 сторінок. У тексті вміщено 9 таблиць, 10 рисунків, що обіймають 4 сторінки основного тексту. У списку використаних джерел 233 найменування (із них 60 – іноземною мовою). 3 додатки викладено на 60 сторінках. Загальний обсяг дисертації складає 311 сторінок. Логіка викладу наукового пошуку цілком розкриває досягнення поставлених завдань.

У першому розділі **«Методологічні засади підготовки майбутніх учителів іноземної мови та літератури до крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі»** авторкою узагальнено результати аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури з дослідженої проблеми; уточнено категорійно-поняттєвий апарат. Зокрема, репрезентовано крос-культурний підхід як філософсько-методологічну основу підготовки майбутніх учителів іноземної мови та літератури до крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі; здійснено міждисциплінарний науковий аналіз категорії «крос-культура» в розрізі

співставлення її зі спорідненими характеристиками «міжкультура», «інтеркультура», «транскультура»; досліджено феномен «крос-культурне навчання» в системі споріднених категорій «міжкультурне навчання», «полікультурне навчання», «інтеркультурне навчання», «крос-культурна освіта» тощо; висвітлено філософсько-методологічне осмислення категорії «мультикультуралізм» як принципу побудови мультикультурного освітнього простору; конкретизовано поняття «освітній простір», описано дефініцію «мультикультурний освітній простір» у розрізі співставлення з системою споріднених понять «полікультурний освітній простір» та «міжкультурний освітній простір».

Заслуговує на увагу авторське бачення феномену «крос-культурне навчання», яке є послідовною, цілеспрямованою взаємодією вчителя та учнів, в межах якої відбувається накопичення фоново-культурологічних знань, розвиток мовно-мовленнєвих умінь, необхідних для ефективної міжмовної й міжкультурної взаємодії з представниками різних лінгвокультурних спільнот; забезпечує здатність індивіда користуватись арсеналом лінгвокультурних знань, інструментарієм вербального/невербального спілкування; толерантне ставлення до розбіжностей світовідчуття (націоментальні маркери, соціокультурні культурні коди, культурно-детерміновані традиції, етнокультурні артефакти, фольклорно-історичні одиниці) інокультурних репрезентантів; сприяє формуванню крос-культурної компетентності учня (здатність до розпізнавання й розкодування культурно-маркованих лексичних одиниць мови, продуктивне використання міжмовного дискурсу, здатність вибудовувати мовно-комунікативну стратегію на засадах толерантності до етнічної, культурної, національної багатоманітності), його крос-культурного інтелекту (відкритість до крос-культурної інтеракції, розуміння себе як «людини культури», прагнення до взаємозбагачувального діалогу культур).

Підтримуємо думку Лю Їге, що функціонування мультикультурного освітнього простору в закладах загальної середньої освіти є моделлю для створення психолого-педагогічних умов, алгоритмів, й технологій адаптаційної інтеграції особистості учня в мультикультурне поле суспільства за допомогою освітніх (дидактичних) механізмів, зокрема – крос-культурного навчання.

У другому розділі **«Педагогічні засади підготовки майбутніх учителів іноземної мови та літератури до крос-культурного навчання»** авторкою обґрунтовано специфіку підготовки майбутніх учителів-мовознавців у ЗВО України, країн ЄС та КНР; проаналізовано зміст освітньо-професійних програм підготовки майбутніх учителів іноземної мови і літератури в ЗВО; розкрито своєрідність професійної діяльності учителів іноземної мови та літератури в контексті крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі; уточнено поняття «підготовка», «професійна підготовка», «готовність» в міждисциплінарному контексті; репрезентовано концептуальну сутність феномена «готовність майбутніх учителів іноземної мови і літератури до крос-культурного навчання в

мультикультурному освітньому просторі»; розкрито структурно-компонентний й поелементний склад феномена.

Підготовку майбутніх учителів іноземної мови та літератури до крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі витлумачено авторкою як педагогічний процес, що є структурним компонентом загальної, цілісної, системної професійної підготовки майбутнього педагога, що спрямований на: усвідомлення майбутніми вчителями-словесниками значущості конструювання мультикультурного освітнього простору закладів освіти на засадах етнічної толерантності; формування комплексу знань з крос-культурної дидактики та умінь реалізації культурно-релевантних засобів навчання іноземної мови; розвиток особистісних властивостей та світоглядних цінностей студентів як ініціаторів та медіаторів діалогу культур. Результатом цього процесу визначено є «готовність майбутніх учителів іноземної мови та літератури до крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі».

Готовність майбутніх учителів іноземної мови та літератури до крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі обґрунтовано авторкою як синтетичний персонально-детермінований й професійно-зорієнтований конструкт, що віддзеркалює інтегративну єдність прагнення педагога-словесника здійснювати трансмісію етноцентризму в етнорелятивізм (етноментально-ідентифікаційний компонент); здатність адаптувати й ремоделювати ситуативні дидактичні інтеракції в середовище крос-культурної інтеграції в мультикультурному освітньому просторі (інтеракційно-професійний компонент); інтенцію щодо трансформації професійних знань в соціокультурний інтелект (метакогнітивно-інформаційний компонент).

У третьому розділі **«Експериментальне дослідження процесу підготовки майбутніх учителів іноземної мови і літератури до крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі»** авторкою здійснено експериментальну перевірку ефективності педагогічних умов і моделі підготовки майбутніх учителів іноземної мови і літератури до крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі.

Дисертанткою доведено, що підготовка майбутніх учителів іноземної мови та літератури до крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі відбуватиметься ефективно, якщо реалізувати такі педагогічні умови: систематизація знань студентів щодо варіативних дидактичних опцій крос-культурного навчання й культурно-релевантних засобів навчання іноземної мови; концептуалізація етнокультурної світоглядної настанови майбутніх учителів іноземної мови та літератури; залучення майбутніх педагогів до самостійного розроблення індивідуальних моделей навчання іноземної мови з використанням елементів крос-культурної дидактики в ході виробничо-педагогічної практики. Апробовано методику підготовки майбутніх учителів іноземної мови та літератури до крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі у закладах вищої освіти (професійно-моделювальний етап, конструктивно-технологічний етап, креативно-розвивальний етап) та методичне забезпечення цього процесу.

Аналіз результатів засвідчив позитивну динаміку готовності майбутніх учителів іноземної мови і літератури до крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі

У мовностилістичному оформленні дисертації враховано особливості наукового стилю мовлення. Дисертаційна робота є результатом самостійних досліджень, не містить елементів плагіату та запозичень. Дисертація характеризується єдністю змісту, відповідає вимогам щодо її оформлення, враховує особливості наукового стилю.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення здобутих дисертанткою результатів, зауважимо, що деякі положення мають дискусійний характер:

1. Обґрунтовуючи методологічні засади проблеми дослідження, варто було б звернути увагу також на інші наукові підходи (компетентнісний, комунікативний, контекстний, діяльнісний, особистісно орієнтований), покладені в основу підготовки майбутніх учителів іноземної мови і літератури до крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі.

2. У наукові новизні доцільно було б зазначити, які положення набули подальшого розвитку, а також, що саме автором було вдосконалено у процесі дослідження.

3. У розробленій моделі (рис. 3.1) у змістовому блоці доцільно було б презентувати дисципліни, які спрямовані на підготовку майбутніх учителів іноземної мови і літератури до крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі, а сам блок назвати змістово-технологічним, оскільки в ньому представлено процес реалізації педагогічних умов. У результативному блоці результатом доцільно розглядати позитивну динаміку готовності майбутніх учителів іноземної мови і літератури до крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі.

4. Позитивно оцінюючи розроблений дисертанткою спецкурс для реалізації першої педагогічної умови, дискусійним вважаємо процес вибору цього курсу здобувачами, оскільки елективні (вибіркові) освітні компоненти лише формують індивідуальну освітню траєкторію здобувачів і задовольняють їхні навчально-пізнавальні інтереси та потреби.

5. Практична цінність роботи значно зросла, якби за матеріалами дослідження здобувачка розробила навчально-методичний посібник або методичні рекомендації.

Висловлені зауваження не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження.

8. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

Основний зміст і результати дисертаційної роботи представлено у 6 публікаціях авторки: 3 статті у виданнях категорії Б з педагогіки; 1 стаття в міжнародному періодичному виданні інших держав; 2 публікації апробаційного характеру.

9. Висновок

Висловлені зауваження та побажання мають дискусійний характер та суттєво не впливають на загальний високий науково-теоретичний рівень дисертаційної роботи, а також не знижують загального позитивного враження від її дисертаційного дослідження, лише мають на меті зосередити увагу на більш докладному вивченні окремих проблем вищої професійної освіти та педагогічної науки загалом.

На підставі зазначеного дисертаційна робота Лю Їге «Підготовка майбутніх учителів іноземної мови та літератури до крос-культурного навчання в мультикультурному освітньому просторі» виконана на актуальну тему, за змістом, науковою новизною, повнотою проведених досліджень та якістю аналізу отриманих результатів відповідає спеціальності 015 Професійна освіта та відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її авторка Лю Їге заслуговує присудження ступеня доктора філософії PhD за спеціальністю 015 Професійна освіта, у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри іншомовної освіти і
міжкультурної комунікації
Хмельницького національного університету

Наталя БІДЮК

Підпис Бідюк Н.М. засвідчую:

проректор з наукової роботи ХНУ

Олег СИНЮК